

Ο Ν Ο Υ Μ Μ Α Σ

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ - ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ -
ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

Ένας λαός θρώνεται ήμα
δείξη πώς δά φοβάται την
ειρήνη—ΨΥΧΑΡΗΣ.

Κάθε γλώσσα έχει τους φυ-
σικούς της κανόνες.
ΒΗΛΑΡΑΣ

ΧΟΝΙΑ Σ'.

ΑΘΗΝΑ, ΚΕΡΙΑΚΗ 12 ΤΟΥ ΑΠΡΙΛΗ 1909

ΓΡΑΦΕΙΑ: ΔΡΟΜΟΣ ΖΗΝΩΝ ΑΡΙΘ. 2

ΑΡΙΘΜΟΣ 339

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- ΛΕΚΑΣ ΑΡΒΑΝΙΤΗΣ. 'Αλ. Φωτιάδη—'Ανοιχτά μυ-
στικά.
- ΠΕΤΡΟΣ ΒΑΣΙΛΙΚΟΣ. 'Η κούλια τάχροπότητος
(τέλος).
- » » Σοσιαλισμός και γλώσσα.
- Σ. ΣΚΙΠΗΣ. 'Από τον 'Αλή-τη» σκίτσα.
- ΔΗΜΟΣΘ. ΒΟΥΤΥΡΑΣ. Τό γέρι τής Μοίρας.
- ΤΟΥΡΚΟΜΕΡΙΤΗΣ. Σερι και Σύνταγμα.
- ΠΟΙΗΜΑΤΑ. Α. Παλαμάς, Μέλιω, Μελικέρτης.
- ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ—Η ΚΟΙΝΗ ΓΝΩΜΗ—Ο,ΤΙ ΘΕ-
ΛΕΤΕ—ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ.

ΣΟΣΙΑΛΙΣΜΟΣ

ΚΑΙ ΓΛΩΣΣΑ

Η μερίδα του ρωμεικού έθνους, που έχει αγ-
καλιάσει τη δημοτική γλώσσα κι αγωνίζεται για
το μόρφωμά της και την επικράτησή της, είχε ως
το στερνό την πίστη πως μόνο αίτιο της στασιμό-
τητας της ρωμεικής ζωής είναι η ψεύτικη γλώσσα,
η καθαρεύουσα που εμποδίζει τόσο στο σχολικό έσο
και σε όλα κρη την κοινωνική ζωή τη φυσική ανά-
πτυξη του πνεύματος. Πρώτος ο συγγραφέας του
«Κοινωνικού μας ζητήματος» διατύπωσε τη γνώμη
πως η ψεύτικη γλώσσα δεν είναι το καθαυτό αίτιο
της στασιμότητας, μα κι αυτή ένα απ' τα φαινό-
μενα της στασιμότητας, δεν είναι η άφορη της
«συγχυσμένης ψυχολογίας» της ρωμεικής κοινωνίας,
μα μόνο «ένα σύμπτωμα, ένα μέρος ολόκληρου ιστο-
ρικού οικοδομήματος, που είναι η κεντρική αίτια
και πηγή του κακού.» "Όσο τούτο στέκει στεριά,
είπε, κ' η καθαρεύουσα θα βασιλεύει· ο αγώνας των
δημοτικιστών θα μένη μάταιος σχεδόν όσο χτυπάει
μόνο το σύμπτωμα και δε γυρίζει το πελέκι του
κατά την κεντρική αίτια. Η κυριαρχούσα τάξη,
που διάλεξαν οι δημοτικιστές για έδαφος της προ-
παγάντας τους, δεν έχει κανένα συμφέρο κι όρεξη
νάκουση τη φωνή τους, γιατί η άμάθεια, όπου βα-
σταίει το λαό η καθαρεύουσα, της δίνει την περι-
σταση να τον εκμεταλλεύεται ανετότερα, να τον κυ-
ριαρχή με λιγότερο κόπο. Φυσικοί σύμμαχοι των
δημοτικιστών δεν είναι οι ανώτερες τάξεις της κοι-
νωνίας, αλλά οι κατώτερες, εκείνες που πράγματι
υποφέρουν από την άμάθεια και που θα είναι έτοι-
μες να επαναστατήσουν εναντίο της κυριαρχούσας
τάξης και να γυρέψουν καλλιτέρεψη των όρων της
ζωής τους. Έτσι το γλωσσικό μας ζήτημα από
γραμματικό κ' αίσθητικό και το πολύ εκπαιδευτικό
γίνεται πλατύτερα πολιτικοκοινωνικό ζήτημα κ' η

λύση του δένεται σφιχτότερα με την ανάπτυξη και
την ύπαρξη όλης της ρωμεικής κοινωνίας. Κχι με
το πνεύμα αυτό κάλεσε ο συγγραφέας του «Κοινωνι-
κού μας ζητήματος» τους δημοτικιστές, να ζωντα-
νότερα στοιχεία του έθνους που είναι, να φύσουν την
ουτοπιστική ως τα τώρα ταχτική τους και να κατε-
θούν σ' έδαφικότερο κοινωνικό αγώνα, να αναλάβουν
τη ριζική αναμόρφωση της ρωμεικής κοινωνίας. Γι-
νεσε δημοκρατικότεροι, μάς φώναξε, ενδιαφερθήτε
για τον κατώτερο λαό, σπουδάστε τις ανάγκες του,
κατεθήτε σ' αυτόν να τον ξυπνήσετε, να τον ανα-
πτύξετε, να τον διοργανώσετε και τότε θα επι-
βληθή αναγκαστικά το μεταχείρισμα της ζωντανής
γλώσσας και τότε αντί να κοροϊδέεστε και να κυ-
νηγίστε απ' την κυρίαρχη τάξη, καθώς σήμερα,
θα επιβληθήτε σ' αυτή, σέροντας πίσω σας όλα κρη
κοινωνικές τάξεις, θα γένετε ισχυρή δύναμη κοι-
νωνική και θα μπορήτε να χετε επιρροή στο επίσημο
καθεστώς.

Αυτά ο Σκληρός. Και τότες ένα μέρος απ'
τους δημοτικιστές, που μέσα τους δε νίκησαν τη
λογική τα άστικά ψυχόρημα, γύρισε την προσηγή
του στον κατώτερο λαό κ' ένα πνεύμα δημοκρατι-
κότερο άρχισε να φυσάει στις τάξεις μας, ταιριαστό
κίελα με το πνεύμα του άρχηγού της γλωσσικής
επανάστασης, που η φωνή του πολλές φορές προτί-
τερα αντίλαλησε κηρύχτρα της ελευτερίας και της
κοινωνικής δικαιοσύνης σ' αυτές τις στήλες.

Πόσο σωστός και φωτινός ήταν ο γνωρισμός που
έκαμε ο Σκληρός του γλωσσικού ζητήματος μας δεν
άργησε να πιστοποιηθή απ' την πείρα. Δεν πέρασαν
πολλοί μήνες και το πρώτο ρωμεικό φύλλο, που
βγήκε να υπερασπιστή τα εργατικά δικαιώματα
στον τόπο μας, ο «Εργάτης» του Βόλου, παρου-
σιαστηκε γραμμένο στη δημοτική. Κ' ήταν φυσικό
'Η δημοτική είναι η μόνη γλώσσα που καταλαβαί-
νει ο εργατικός λαός. Οι δημοτικιστές, όσοι δηλ.
απ' αυτούς μπόρεσαν να πνίξουν μέσα τους τα ψευ-
τοαριστοκρατικά ιδανικά, έτρεξαν να βοηθήσουν την
έφημερίδα αυτή, όπως μπορούσε καθένας τους. Σε
λίγο, άμα κηρύχτηκε στην Τουρκία το σύνταγμα,
νέο φύλλο σοσιαλιστικό στη Σμύρνη βγήκε καινούρια
απόδειξη της ιδέας πως γλωσσικό και κοινωνικό πρό-
βλημα είναι ένα και το ίδιο πράμα στο έθνος μας
και πως δημοτικιστικός κ' εργατικός αγώνας ηγα-
ζουν απ' την ίδια αίτια και θα ακολουθήσουν αναγκ-
αστικά τον ίδιο δρόμο.

Ο Στέφανος Ραμάς στην πολεμική που έκαμε
εναντίο της ιδέας αυτής του συγγραφέα του «Κοι-
νωνικού μας ζητήματος» πάσκιος να ποδείξη το αντί-

θετο κ' ήθε στο συμπέρασμα πως μπορεί κανένας
νάει δημοτικιστής και να μήν είναι σύνωρα και σο-
σιαλιστής. Ποιός είπε το εναντίο; Με τη διαφορά
πως μεταθέτει το ζήτημα από κχι που το έβαλε ο
Σκληρός και το γυρίζει στην ουτοπιστική ταχτική
που ακολουθήσε ως τα τώρα. Ο συγγραφέας του
«Κοινωνικού μας ζητήματος» είπε και τότες πως η
δημοτική γλώσσα μπορεί να γίνη το φυσικό όργανο
μόνο των λαϊκών τάξεων και μόνο ως τέτιο όργανο
κοινωνικό αγώνα μπορεί να επιβληθή μια μέρα στην
κοινωνία όλα κρη με τη νίκη των τάξεων που θα
την κάμουν όργανο τους. Η κυριαρχούσα σήμερα
τάξη δεν έχει ανάγκη να την κάμη δική της όρ-
γανο, δεν έχει το συμφέρο να άεχχυδαίστη». Πώς
ο άστός, που θα τύχη ναίει δημοτικιστής, θα προ-
τιμήσει να μένη η βασιλεία της καθαρεύουσας παρά
να νικήσει η δημοτική, αν πρόκειται να νικήσει
τούτη με το πέσιμο της άστικής κυριαρχίας, είναι
βέβαια κατις αυτόνοόμενο στην άστική ψυχολο-
γία και που η ντόμπρα όμολογία τ' Ο Ραμάς το δεί-
χνει πως φανάρι. Μα ο Σκληρός δεν άποταθηκε
στούς δημοτικιστές τους συντηρητικούς, τους αντι-
δραστικούς αδιάφορα από ποιούς λόγους, μα στούς
δημοτικιστές, που όντας ίκανοί να νιώσουν την αλή-
θεια του γνωρισμού που έκαμε στο ζήτημα μας,
είναι σύνωρα κι άξιοι ανάπαλλαχτούν από μερικές
μπουρζουαδικές έξεις και προλήψεις, σ' εκείνους δηλ.
που θα μπορούσαν να νικήσουν τάστικά ψυχόρημά
τους και να πάψουν ναίει ατάσυνείδητα θύματα του
συντηρητικού πνεύματος της φυλής μας, σ' εκεί-
νους που, όπως το αίσθημά τους είτε η σκέψη τους
άδηγησε να νιώσουν πως η πρόοδο του ρωμεικού
έθνους είναι στην επικράτηση της δημοτικής γλώ-
σσας, έτσι η ίδια πνευματική ή ψυχική τους δύναμη
μπορεί να τους κάμη να αναγνωρίσουν πως κ' η κοι-
νωνική πρόοδο του έθνους δεν είναι στο γύρισμα σε
περασμένα και υπερέξημένα καθεστώς, μα στο φυ-
σικό ξετύλιμα της σημερινής κοινωνίας σε νέα μορφή
κι όργανωμα, ανάλογα με τις τάσεις που όδηγάν
στην πρόοδο και τις κοινωνίες των άλλων έθνών.
'Ο δημοτικιστής λοιπόν, που θα κάμη το γνωρισμό
αυτό στην κοινωνία, θαγκαλιάσει τον κοινωνικό ά-
γώνα με διπλό σκοπό με τη λαχτάρα της κοινο-
νικής προόδου και με τη λαχτάρα της νίκης της δη-
μοτικής γλώσσας. Κι άποτάθηκε ο συγγραφέας του
«Κοινωνικού ζητήματος» κατά πρώτο λόγο
στούς δημοτικιστές με την πεποίθηση πως αυτοί
που στάθηκαν άξιοι να λευτερωθούν από μια πρό-
ληψη είναι άξιοίτεροι από κάθε άλλον ναπαλλαχτούν
κι απ' άλλες, να τιαξουν εύκολότερα το βάρος της

συντηρητικής παράδοσης που πνίγει την κοινωνική μας πρόοδο.

Και τότες έτσι το νόησαν κι όσοι απ' τους δημοτικιστές; προσηλώντην στη σοσιαλιστική ιδέα, η άγκάλιασαν απλώς την κοινωνική πρόοδο ως απ' κάθε όρο κι όνοματισμα. Ο συγγραφέας του «Κοινωνικού μας ζητήματος» τους βρήθησε δηλ. να ούν το βάθος του γλωσσικού ζητήματος και να γνωρίσουν το μοναχό πρακτικό δρόμο, που μπορεί να φέρη στη λύση του. Η ιδέα, πως η γλωσσική μεταρρύθμιση μπορεί να επιβληθή στο επίσημο καθεστώς από δυνάμεις που θα βγούν μέσα απ' την κυρίαρχη τάξη του έθνους, μπορεί να πη κανένας πιά πως ανήκει στο περασμένο κ' οι συντηρητικότεροι άκόμα απ' τους δημοτικιστές είδαν πως κύριος φορέας της γλωσσικής αναμόρφωσης μπορεί να γένη μόνος ο λαός και τόνομα του στεριού πήρε και τόργαγο των συνδέρφων μας της Πόλης, των όχι απ' τους ριζοσπαστικότερους, στις κοινωνικές ιδέες αναμεταξύ μας. Μ' ένα λόγο οι δημοτικιστές στο σύνολό τους δείχτηκαν ο ζωτανότερος και προοδευτικότερος παράγοντας της σύγχρονης ρωμεικής κοινωνίας, καθώς τους διάγινε ο επαναστάτης συγγραφέας του «Κοινωνικού μας ζητήματος».

Εδώ είναι λοιπόν το ζήτημα κι όχι εκεί που θέλησε να το μετατοπίση ο φίλος μου Ραμάς. Σοσιαλιστής και δημοτικιστής είναι βίβλικα δυό έννοιες ξεχωριστές. Συμπίπτουν σε ανθρώπους, που το αίσημα είτε η σκέψη τους τους κάνει επαναστάτες κατά δυό καθετώτων πολέμων της προόδου, χωρίζονται σε ανθρώπους που οι ίδιοι ή κι άλλες λόγοι τους φέρνουν μόνον ως τον ένα γνωρισμό. Μαζί όμως με το χωρισμό των δυό εννοιών αρχινάει κ' η ούτοπία. Καθώς είναι αναδαφικός ο δημοτικιστής που γυρέβει τη νίκη της ιδέας του μέσα σε μια κοινωνική τάξη, που έχει αντίθετο συμφέρον απ' την επικράτηση της δημοτικής γλώσσας, έτσι είναι αναδαφικός κι ο σοσιαλιστής που πολεμάει για τη διάδοση της σοσιαλιστικής ιδέας με την καθαρεύουσα. Καταντάει σαν τον άριστοκρατικό δημοτικιστή, μάλιστα ακόμα πιο χειρότερα. Για τον στεριόν ο λαός δεν υπάρχει του είναι στο τέλος αδιάφορο αν θα μορφωθή αυτός, η μάλλον τον θέλει άμορφωτο, γιατί έτσι κυριαρχούν ευκολότερα οι άριστοι και βέλτιστοι. Για τούτους μόνο γινάξεται κι αν θέλη τη ζωτανή γλώσσα, τη θέλει για να κινή ζωτικότερη την τάξη τους. Για το σοσιαλιστή αντίθετα υπάρ

χει μόνο ο λαός, σαν ο μόνος που δύναται να φέρη με το άνύφωμά του ένα άνύφωμα και της κοινωνίας όλης. Κι όμως κατεβαίνει στο λαό, παίρνοντας όργανό του ακριβώς τη γλώσσα, που ο κυρίαρχος του λαού την έχει για να τον κρατάη στο σκοτό. Αν την έχει επίτηδες ή όχι, δεν το ζετάζω εδώ. Φτάνει πως ο άγωνας για να κρατηθή ή καθαρεύουσα είναι άγωνας της άστικής τάξης. Κι ο σοσιαλιστής, που έρχεται να πολεμήση αυτή την τάξη, παίρνει στα χέρια του ένα απ' τα όπλα της κυριαρχίας της και πάλι να πολεμήση τον έχθρό μ' αυτό. Ψυχολογία άληθινά αλλόκοτη, που φαίνεται νάχη δυό άφορμές. Η ο σοσιαλιστής δεν έχει άπαλλαχτή απ' την πρόληψη πως η καθαρεύουσα μπορεί να γένη ζωτανή γλώσσα, η φροβούμενος την πρόληψη της δημοτικής γλώσσας, που είναι άπλωμένη στη ρωμεική κοινωνία, δίνει τόπο της όργης και πασιζέει να συμβιβαστή με το καθεστώς για να μη φανή επαναστάτης σε όλη. Κ' οι δυό περιστάσεις τυπικά χαρακτηριστικά των ούτοπιστικών κλίσεων του ρωμεικού πνεύματος. Γιατί όσο ούτοπικό είναι το να πιστέβη άνθρωπος στον είκοστόν αιώνα πως μπορεί να επικρατήση μια γλώσσα ψεύτικη, μια γλώσσα που δεν πηγάζει απ' τη ψυχή του λαού και δεν ταιριάζεται με τις ανάγκες του, άλλο τόσο ούτοπικό είναι και το να θέλη κανείς να την κινή όργαγο λαϊκού κινήματος, που απ' τη ίδια φύση του άπαιτεί το μεταχείρισμα μιας γλώσσας νοστής από τα πλήθη, που γυρέβει να βάλη σε κίνηση.

Κ' ήθελα να ρωτήσω τους σοσιαλιστές του «Μέλλοντος» και της «Κοινωνιολογικής Εταιρίας», που άγκάλιασαν την φόβια γλώσσα για ένα ζωτανό κίνημα: Άπευθύνεται η κραυγή τους στο λαό ή στις κυρίαρχες τάξεις; Αν στο λαό, πως θα τους νιώση αυτός, σαν του μελόν σ' ένα κατασκευασμα άκατανόητο κι από πολλούς άκόμα που από ύλική ύπεροχή ανήκουν στην κυριαρχούσα τάξη; Πως η πρόληψη τους, ότι μπορεί να γένη γλώσσα ζωτανή το ψοφίμι της καθαρεύουσας, τους οδηγεί τόσο μακριά ώστε να προκηρύξουν την πραγματικότητα, δεν τ' πιστέβω. Γιατί είναι τόσο καθάρη ή πραγματικότητα πως ο έργατης δεν τη καταλαβαίνει την καθαρεύουσα. Το ουσιοδέστερο για έναν προπαγανδιστή μιας ιδέας, το να τον νιώση εκείνος που πρόκειται ναγκάλιαση την ιδέα αυτή. Για το σοσιαλιστή το πρώτο είναι να μπορείτη να φωτίση τον έργατη για τη σημερινή του θέση, για

τις άφορμές που τον έφεραν και κρατούν σ' αυτή τη θέση, να του εξηγήση να καταλάβη καθαρά τις άφορμές αυτές και να του δώση να νιώση καθαρότερα με ποιά μέσα θα μπορούση να καλύτερήση τη θέση του. Αυτό όμως είναι δυνατό να γένη με τη γλώσσα που μεταχειρίζονται οι ρήτορες της «Κοινωνιολογικής Εταιρίας» κ' οι συντάχτες της σοσιαλιστικής έφημερίδας; Ήθελα να ξέρω ποσοι απ' τους έργατες, ποσοι άκόμα απ' τους έστοντας πιο μορφωμένους μικροαστούς, μονάχιδες, ψωμάδες, παπουτσιδές κλπ., που θέλουν να βάλουν άνάκτα σε κίνηση η εταιρία κ' η έφημερίδα, είναι σε θέση να καταλάβουν καθιρά τα κύρια έθρα της δεύτερης ή τις προκηρύξεις της πρώτης; Αν δεν τα καταλαβαίνουν λοιπόν εκείνοι που χρειάζεται να τα καταλάβουν, τότε ποιό λόγο έχει η προταχτική; Γιατί δεν το πιστέβω νακι η πρόθεσή τους να κηρύξουν το σοσιαλισμό στις λεγόμενες αναπτυγμένες τάξεις, πολύ λιγότερο στους καθαρεύουσάτους πλουτοκράτες, δηλ. δε μου επιτρέπεται να το πιστέβω απ' το περιεχόμενο των έθρων, που είναι καθαρά ενάντιο με τα συμφέροντα των κυρίαρχων τάξεων. Ήξον αν θέλουν να διχόσουν το σοσιαλισμό στην άστική τάξη κι απ' αυτό ο φόβος τους μη τύχη και σκοντάψουν στην πρόληψη κατά της ζωτανής γλώσσας, που είναι άπλωμένη στην τάξη αυτή. Μα τότε γυρνάμε στην Ελλάδα έμεις μέσα αιώνα πίσω, στους κειούς δηλ. που η σοσιαλιστική ιδέα ήταν ούτοπία, ξεχωρισμένη από το έργατικό πρόβλημα. Αν οι άθηναίοι σοσιαλιστές μένουν σ' εκείνο το στάδιο του σοσιαλισμού, τί λόγο έχουν τότε τα συγγράμματα του Μάρξ και Έγγελς που γαμίζουν έθδικα μ' αυτά τις στήλες της έφημερίδας τους;

Μα θα μου πούν η αντιδημοτικιστή ιδέα δεν είναι άπλωμένη μέσα στην κυρίαρχη τάξη, μα και στις κατώτερες κ' σ' αυτές άκόμα τις έργατικές κ' εια άπότομο άνταμωμα της σοσιαλιστικής μαί με τη δημοτικιστική ιδέα θα έκανε άποκρουστική την πρώτη στους έργατες κ' έτσι θα δυσκόλεθε την προπαγάντα της. Άλλά ρωτώ ξανά κ' εγώ: Είναι δυνατή η σοσιαλιστική προπαγάντα με άλλη γλώσσα έξω από τη ζωτανή, τη μένη που μπορεί να νιώτη ο έργατης; Πως σ' αυτόν δε θάβρη την αντίσταση, που φωνάζεται πως θα βρή ο καθαρεύουσάτος προπαγαντιστής του σοσιαλισμού, το άπυδαζε ή άργατιά του Βόλου με την ευνούκη ύποδοχή που έκαμε της μητρικής της γλώσσας, που υιοθέτησε ο «Έρ-

ΠΕΤΡΟΣ ΒΑΣΙΛΙΚΟΣ

Η ΚΟΥΛΙΑ ΤΑΚΡΟΠΟΤΑΜΟΥ*

Ή Φρόσω δε μιλεί, να μν άκούη ή γειτονιά και δίνει στον παπά το δίφραγκο μαζί με το που κάμισο της άδερφής να το διαβάση στάγιο Δήμα κι άνειε έμια οίκονομήσει δεύτερο την άγια Μαρίνα ως σταμπέλια, μήπως βοηθήση ή χάρη της τη συνονοματή της. Χαμένη είχε κ' η Φρόσω την ήλπίδα, ως τόσο πίστευε στο θεού τη δύναμη και πίστευε άκόμα και στο σά. Αν έχασε ο άδερφός εδώ, ή πολη αυτή δεν είν' κι ο κόσμος όλος κι ο φτόνος δεν είναι σ' όλον τον κόσμο ο ίδιος. Την ίδια γνώμη είχε κ' η Σακαμπέννα, που άμα φέρον ή Παναγιούλα πάλι κάνα λιάνωμα, βαζει κι αυτή την τέχνη της να ξαναζέρη τη Μαριώ στα σσα της. Χωρά μεγάλη καρτερεί την κούλια, διαβασε

(*) Ή άρχή στο 326 φύλλο.

στάτρη του βραδιού και το κουπόδεσε. Ή θησαυρό, η πλούσια νύφη θάβρ' ο Γεσίλας, σύντομα στον καιρό κι άλαργίνα στον τόπο. Μια ψύχα ούτομονή μονάχα. Ποιος τους φταίει; Πήγαν κ' έστειλαν στη Ζώρινα τη Χραλάμπανα. Δεν έρχονταν σ' αυτή, νάριχνε της κρης, νάπαιρνε τα σοκάκια για τον καπετάνιο, καθώς τόκαμε στη δεινα για τον τάδε και στην τάδε για το δεινα.

Μα η Μαριώ δεν ήθελε νακούτη τίποτε. Ή προσηολή, που έγινε στο γένος του Κρανε σ' αυτή την πόλη, είν' ανεξιλέωτη Μόνο σαν έβη κάποτε κάνα δεκάρικο απ' τον άδερφό, δε σβύνει λίγες μέρες το καντόλι και παγαδιάζει και τανάθεμα σ' όλον τον κόσμο.

Αυτή είν' η ζωή στην κούλια τακροπόταμου. Μια άναδα έλπίδας έχει μείνει μόνο στην ψυχή της Κούλιας. Μα άδύναμη κι αυτή κ' έτοιμη να σβύση. Άφ' ου δε φάνηκε και πάλι ο ψάλτης της, κι άς έλειψε το σιαχτρο τάδεροφού, έρριξε ένα τα βροχία στους ύπαξιωματικούς. Μια κ' έκ' ίνοι άρια και που καθίζουν τώρα άντίκρου στο βελούχι. Μοναχά περνάν φρεσκαλασμένοι, καθώς πάντα, και στρίβουν πέρα κατά τις έλιές. Ο Φ. τουλας Τηλιγαδης δεν ξέρει τί να πη, πως να εξηγήση γιατί

τον άρνήθηκαν οι μια φορά συναδερφοί του. Τα βασιλικά και τα περιουσιόδικα άνθουν σαν πάντα γύρω στη φρεζάτα, οι άγγουριές καρπίζουν πίσω απ' την κούλια στις βραγιές, κ' η ποταμιά δεν έπαψε να κτεβαζει φρεσκο το μαίτρο.

«Εκεί δε βλέπει», του λέει ο Κελεμένος, ο πεκατζής του βελουχιού, δείχνοντας έμμα τα παρθυρα της κούλιας.

Έμμα αυτά και σκίττεινα, έμο και ρημκήμενο το βελούχι. Τίποτε μαθητούδια αν ξεπέφουν πιά να χαροπαρίζουν μεσημεριατικά κι άποβρας μόο οι δασκάλοι βγαίνουν να δροιστούν. Όμως να γε νά και συνοματάζει αυτή δακαάλων. Ήχι πώ, δε μιλάει για γρηματική κι αυτοί, η πώς δε βρίζουν τον Ψ.χρη, μα δε θαρρούν διότεια ασυμβίβαστο με το έργο τους να ρίχνουν και κρια ματιά προς τα παρθυρα της κούλιας, να ξεκοκαλίζουν στην άστροφεγγιά κάνα κοτόπουλο και καποτε να ξεκρεμάν και το μπουζούκι.

Ή Κούλα φούσκωσε στα μάγουλα το στρώμα απ' το φκιασίλι κ' έβλεπε δια την πλεια τη: τέχνη στα σγουρά. Τούτη τη φορά δεν της γλυτονει ένας απ' τους δασκαλους. Ότοιος απ' αυτούς, ο πρώτος που θα ρίξη τα μάτια στα παρθυρα. «Ας είν'

γάτης», και με το φυσικό μεταχείρισμα της γλώσσας αυτής από τους ίδιους τους εργάτες, όπου κι αν ακούστηκε ή φωνή τους. Ἄλλα ακόμα και με την υπόθεση πως η δημοτική γλώσσα θάβρισκε αντίσταση στην πρόληψη των εργατών και του λαού γενικά, στο σκοπό του σοσιαλισμού είναι να φωτίσει τα πνεύματα, ο σοσιαλιστής δεν έχει να διατάξει μπροστά στην πρόληψη, μά' έργο του είναι να πασέψει να τη σπάσει και να τη σκορπίσει. Ἡ ἴδια ἡ ἰδέα του σοσιαλισμού δε βρίσκεται λιγότερη αντίσταση στην ψυχολογία του εργάτη, τη νοημένη απ' την αστική ιδεολογία. Τὴν ιδεολογία αυτή να ρίξει έχει το σκοπό η σοσιαλιστική προπαγάντα κ' ένα μέρος απ' αυτή είναι κ' η πρόληψη της καθαρέρουσας. Ὅταν το σοσιαλισμό τὸν ἐνοούμε σαν κοινωνικό αγώνα, που βοηθάει τὴν οικονομική εξέλιξη της κοινωνίας κι όχι σαν πόθο εὐλαβῆ διόρθωσης της κοινωνίας ἀπάνω σε υποκειμενικά σχέδια, όταν κατεβαίνουμε να πολεμήσουμε τὸν αγώνα αυτόν σε ἔδαφος θετικό, πραγματικό, χωριστάμε να πάρουμε και τὰ ὅπλα μας απ' την πραγματικότητα κι απ' τις ἀνάγκες της κι όχι απ' τὸς ἀνεμικούς μας πόθους, ὅπως ἕνας τέτοιος ἴσως νάναι και σε μερικούς σοσιαλιστές ἡ ἐπιπράτηση της καθαρέρουσας. Ἀναθερμένοι μ' αὐτή, ὅπως εἶναι, δε μπόρεσαν να σπάσουν τὴν πρόληψή της. Ἡ συνθήκη του παραδομένου νικάει μέσα τους και τὸς ὀδηγεί τὴ φαντασία νάπλοη τὸ σκιάχτρο της δημοτικής και στη ψυχὴ του εργάτη, που κατεβαίνουν να φωτίσουν ὁ τρόμος, που έχουν μὴν τυχόν στον τάψουν στην αστική πρόληψη, τὸς ἐμποδίζει νάπαλλαχτοῦν κ' οἱ ἴδιοι ἀπὸ τὴν πρόληψη. Μὰ ὅποιος κατεβαίνει στὸν κοινωνικό αγώνα, εἶναι ἀπαραίτητο να σπάσει πρώτα τις δικές του προλήψεις, ὅταν μάλιστα αὐτὸς ὁ αγώνας εἶναι ἀδύνατος να γίνη δίχως τὴν ἀπαλλαγὴ ἀπὸ μιὰ μεγάλη τέτλια, ὅπως εἶναι κ' ἡ ἰδέα, πὼς μπορεί ἡ καθαρέρουσα να ἐπικρατήσῃ ὡς ζωντανὴ γλώσσα.

Κ' ἔτσι ἔχομε απ' τὸνα μέρος δημοτικιστὲς να θέλουν να ἐπιβάνουν τὴ γλώσσα του λαοῦ στην κυρίαρχη τάξη, απ' τὰλλο σοσιαλιστὲς να γυρέσουν να μορφώσουν, να φωτίσουν και να κινήσουν τὰ πλήθη του λαοῦ με μιὰ γλώσσα που τούτα δεν τὴν νύθουν. Οὐτοπιστικὲς ταχτικὲς που έχουν κ' οἱ δυὸ τὴν ἀφορμὴ τους στη σφαλερὴ ἐκτίμησή της πραγματικότητας, στὸ μὴ κατανόημα πὼς σοσιαλιστικὴ και δημοτικιστικὴ ἰδέα εἶναι σφιχτὰ ἐνω-

μένες απ' τὴ φύση τους. Κ' οἱ δυὸ πηγαζούν ἀπὸ ἀνάγκες του λαοῦ και τείνουν στὸ ὕλικό και ἠθικό ἀνὸψωμά του. Ὁ λαός εἶναι ἀδύνατος να μορφωθῆ δίχως τὸργανο μιὰς γλώσσας που πηγαζει απ' τὴν ψυχὴ του κι ἀπὸ τις ἀνάγκες του, ἡ λαϊκὴ γλώσσα εἶναι ἀδύνατος να ἀνὸψωθῆ σ' ἐπίσημο ὄργανο δίχως πραγματικὴ λαϊκὴ κυριαρχία. Ὅσοι απ' τὸς δημοτικιστὲς ἔχουν λόγο νάντιπαθῶν τὴν τελευταία εἶναι φυσικό κ' ἐπόμενο να τραβηχτοῦν απ' τὸν αγώνα. Οἱ σοσιαλιστὲς ὅμως, που μόνη τους προσπάθεια και τέλος εἶναι τὸ ἀνὸψωμα του λαοῦ κ' ἡ ἀνγκυρίωση τὸν δικαιωμάτων του, εἶναι ὑποχρεωμένοι απ' τὴν ἀνάγκη τὸν πραγμάτων νάγκαλιᾶσουν τὴ λαϊκὴ γλώσσα. Ἀλλιῶς ὁ αγώνας τους εἶναι μισὸς και σχεδὸν μάταιος. Ὁ ἑλληνικός σοσιαλισμός θὰ τριγυρνᾷ στην οὐτοπία ὅσο δε γίνεται ἔδαφικός και θετικός κοινωνικός αγώνας. Σὰν τέτοιος χρειάζεται ἀναγκαστικὰ μιὰ γλώσσα ζωντανὴ για ὄργανο φωτισμοῦ του εργάτη και τέτλια γλώσσα εἶναι μόνη ἡ λαϊκὴ, ἡ δημοτικὴ, ὅπως τὴ λέμε. Τὰ κλονίσματα κ' οἱ δισταγμοὶ τὸν ἀθηναίων σοσιαλιστῶν εἶναι φυσικά. οἱ κλίσεις τους στην καθαρέρουσα κ' οἱ φόβοι τους απ' τὴν τάχα πρόληψη του λαοῦ για τὴ δημοτικὴ εἶναι ἀπομεινάρια αστικής ψυχολογίας που ποῖς λιγότερο ποῖς περισσότερο μὰς εἶναι ἀδύνατος να τὰ νικήσῃ μεμιάς. Ἡ ἀνάγκη τὸν πραγμάτων θὰ μὰς φέρῃ στὸ σωστὸ τὸ δρόμο.

Ἡ ἐπιμονὴ τὸν σοσιαλιστῶν στην καθαρέρουσα ψυχραίνει βέβαια τὸς δημοτικιστὲς ἐκείνους, που βρεθήκαν πρόθυμοι πρώτα με τὸ κάλεσμα του συγγραφέα του «Κοινωνικοῦ μας ζητήματος» κ' ἔπειτα με τὸ ζέσημα του εργατικὸν κινήματος να βοηθήσουν τὸν κοινωνικό αγώνα. Ὅμως τὸ ψυχράμα και τὸ τραβήγμα στην ἀκρὴ απ' τὸν αγώνα δεν εἶναι ἐκεῖνο που ἐπιβάνεται σε ἀνθρώπους με ζωντανὰ ψυχόρητα. Τὰ πράματα φωνάζουν κι ἀπειτοῦν κάτι ἄλλο. Ἐκείνοι οἱ δημοτικιστὲς, που απ' τὸ κοινωνικό τους αἰσθημα σέρονται πρὸς τὸν ἐργατικὴ και τις κατώτερες κοινωνικὲς τάξεις γενικά, ἀφείλουν νάφισουν τὴν ἐπιδοθητικὴ μόνη στάση που πῆραν ὡς τὴν ὄρα ἀντίμερο στὸ κίνημα και να κατέβουν πρώτοι αὐτοὶ στις τάξεις τὸν ἐπαναστατῶν και νάγκαλιθῶν τὴν ὀδηγία του αγώνα. Μὰ τούτο βέβαια δε μπορεί να γένη μόνη με ποιήματα και δράματα, με χειρετίσματα ρητορικά ἢ συμβολικά του εργάτη. Χρειάζεται κάπιο πλησίασμα σ' αὐτὸν πὼς ἀμεσο, γνωριμιὰ στενότερη μαζί του, μελέτημα

της θέσης του, τὸν ἀναγκών του, πνευματικὸν και ὕλικόν, και μαζί μ' αὐτὰ ἕνα ἐνδιαφέρον μεγαλύτερο και γνώση πὼς βεβαιὰ τὸν κοινωνικὸν ζητημάτων που σχετίζονται με τὸ λαϊκό αγώνα. Αὐτὸ εἶναι που ζήτησε ἀπὸ μὰς τὸς δημοτικιστὲς ὁ συγγραφέας του «Κοινωνικοῦ μας ζητήματος», ἀναγνωρίζοντάς μὰς ὡς τὸ γρότερον και πὼς προοδευμένον παράγοντα για τὸν κοινωνικὴ ἀναμόρφωση του ἔθνους μὰς και μ' αὐτὸ θὰ πληρωθῆ ἡ ἀποστολὴ και θὰ ἐκτιμηθῆ κ' ἡ πολιτιστικὴ ἀξία της δημοτικιστικῆς ἰδέας, ἂν τόντις εἶναι τέτλια.

ΠΕΤΡΟΣ ΒΑΣΙΛΙΚΟΣ

ΑΠΟ ΤΙΣ ΣΤΡΟΦΕΣ

(Jean Moréas)

Ποτὲ μὴν πῆς : εἶναι ἡ ζωὴ χαρὰ και γιορτασμός,
 Ἔτσι μιλάει μὴν ἄσοφῃ ψυχῇ και τιποτένια.
 Μ' ἀκόμα πιότερο μὴν πῆς : ἀτέλειωτος καημός,
 Γιατὶ θενάσαι ὁ ἀτολμος που δε βαστᾷ τὴν ἔνοιαν.

Γέλα καθὼς τὴν ἄνοιξη παλεύουν τὰ κιαριὰ
 Κιὸν ὄν τᾶγέρ: στέναξε και ὄν τὸ κύμα μοῖρου,
 Κάθε χαρὰ δοκίμασε και κάθε σφοδρὰ
 Κ' ὄστερα πὲς : εἶναι ποῖδ κ' ἴσκιος ἐπὸς

ΛΕΑΝΤΡΟΣ Κ. ΠΑΛΑΜΑΣ

ΛΑΕΚΟΥ ΦΩΤΙΑΔΗ

ἌΝΟΙΧΤΑ ΜΥΣΤΙΚΑ

Ἀπὸ τὸν Πρόλογο του κ. Ζητουναίου μαθαίνουμε πὼς ἀργὰ ἄρχισε να στυχοῦργεῖ ὁ κ. Φωτιάδης. Ἔτσι ἄρχισαν πολλοί, κι ἀπὸ τὸς δικούς μὰς ξέρω τὸ Ζαλοκώττα και τὸν Ἄφεντούλη. Τὰ γνωστότερα της ἱστορίας παραδείγματα εἶναι τοῦ Δάντε και τοῦ Λαφονταίνου. Ὁ πρώτος τὸ λέει κιάλας

In mezzo nel cammin della mia vita
 που τὸ μιμήθηκῃ ὁ Ζαλοκώττα:
 Τοῦ βίον καίτοι ὑπερβὰς τὴν μέσην ἡλικίαν

Μὰ ἂν και πρόβαλε ἀργὰ στὸ κοινό, ὁ Φωτιάδης εἶταν πάντα ποιητής. Ὅποιος ἔχει τὴν καλὴ τύχη νάν τὸν γνωρίσει, βλέπει ἀμέσως τὴν καλὴ του και καλλιτεχνικὴ καρδιά, γιομάτη ἐνθουσιασμό πρὸς ὅ,τι καλό, τίμιο, γενναῖο, μεγάλο, ἀληθινό.

ἀκόμα κ' ἐκεῖνος ὁ κοντακινός και κοντοκιάτης, με τὸ μακρὸ παλτὸ στις πλάτες του κι ἄς σάη ὄξω γαῖδαρος με τὸ μαγικὸ ἤλις. Ἡ γραβᾶτα του εἶναι βρώμικη και ξεφτισμένη και τὸ καπέλο, που μιὰ φορὰ ἦταν σταχτί, τὸ φορεῖ κατκακάνονα ἀνάποδα, μὰ σ' ὄλ' αὐτὰ τὸν συμμορῶνει ἡ Κούλα στὸ φτερό, φτάνει να τὸν λάβῃ μοναχὰ στὰ χέρια της. Ἐκείνα που δεν κίρνουν συμμόρφωση εἶναι τὰ μάτια του που ἀλλήθροίζουν και τὰ κνιαὶ του που δεν εἶναι ὀλόσις, ὅπως ἔλων τὸν ἀνθρώπων. Ἄλλα κι αὐτὰ εἶναι ψευτοδουλιὲς για τέτιες ὄρες, που ὁ καθρέφτης του ἐπέδρου ἄρχισε να δείχνει και στην Κούλια ὅ,τι τρώμαξε ἄλλοτες και τὴ Μαριώ. Ρίχνει τὸ μάτι στη Μαριώ, στη Φρόσω και τρωμάζει κι αὐτὴ, βλέπει τὴν κοιμισμένη κούλια να φοβερίζῃ να σωριαστῇ ἀποπάνω της κάθε στιγμή, σὲ κάθε δυνατὴ πνοὴ τᾶγέρα κ' ἡ ψυχὴ της τρέμει. Ἡ μὴ ναχὴ της σκέψη εἶναι πὼς να γλυτώσῃ ἀπὸ κεί μέσα, πὼς να βρεθῇ μακριὰ πρὶν ἔρθῃ ἡ ὄρα αὐτὴ. Βιάζει ὁ καιρός, δεν εἶναι να χάνῃ ὅστε στιγμή.

Κι ὁ δάσκαλος με τὸ μακρὸ παλτὸ ζουρλάθηκε. Μόλις σκολάση τὰ παιδιὰ κί νκτος, ἴσα στὸ βελούχι. Δεν ξεκολλάει τὰ μάτια ἀπὸ τὴν κούλια. Ἡ Κούλια θρονιάστηκε και πάλι στὸ μπαλκόνι της.

Ἦστερ' ἀπὸ δυὸ και πλέον χρόνων πάψη, ἐπαναλάβηκε μ' ὀρμηὴ καινούρια τὴν παλιὰ ζωὴ της. Ἡ ἄνοιξη που χύνονταν στην ἀκροποταμιὰ με τάνθη, με τὸς ἴσκους και τὸν κούκο, σὰ νάβγαίνε ὄλη, σὰ να χύνονταν απ' τὴν καρδιά της Κούλας. Τὴν ἔνωσε αὐτὴ τὴν καρδιά ξανκνωμένη μες τὰ στὴ θία της. Στιγμὲς, σὰ νάνοιγαν τὰ μάτια της, εἶβλεπε πὼς ἡ ἀντηλιά που φέγγει μέσα κεί μοιάζει περισσότερο μ' ἡλιόγευμα, εἶναι πιότερο ὄψιμο γέλασμα χυνοποριάτικο παρὰ ἀπριλιάτικη λαμπράδα, ὡστόσο δεν ἔθελε να τὸ πιστεῦνι στα σωστά, της ἄρεξε να πλεν γλυκά στη χίμαιρά της και πάσχιζε να κρατήσῃ ὅσο μπορεί περισσότερο τὴν ἀνοιχιάτικη ληχτᾶρα με τὰ τριαντάφυλλα στὸν κῆπο της, με τὰ γαρύφαλα και τὰ ζαμπάνια στὸ μπαλκόνι της. Ἐδενε μ' αὐτὰ κάθε πρωτὴ ἕνα ὀλόδροσο μουκίετο και τότελνε στὸν Τυλιγάδα με τὴν Παναγιούλα. Κ' ἔπειτα τὸ καμάρωνε που τότελπε να ξεχωρίζῃ μέσα στὰλλὰ μυρωδικὰ, που στόλιζαν τὰ τραπέζια του βελουχιού. Περιμενε τὸ δάσκαλο.

Κι ὁ δάσκαλος δε χόρταινε να τὸ μυρίζῃ. Κ' ἡ Κούλια απ' τὸ παραθυρο δε μπορούσε να μὴ λάβῃ μέρος κι αὐτὴ στα γέλια, που ἔβαζαν οἱ συνάδερφοί του γύρω του. Ἡ μύτη του δασκάλου βέφονταν κί-

τρινη απ' τὰ ζαμπάνια. Μὰ ἡ καρδιά του ἦταν ἀνεξίκακη, ὄν ὄλων τὸν δισκάλων. Τὰ γέλια δεν τὸν πείραζαν ὅστε τὰ πρόσεχε. Πρόσεχε μοναχὰ τὴν ὄρα που να μὴν κοιτᾷ κανέναν, για να βγάλῃ ἕνα γαρύφαλο ἢ ἕνα ρόδο απ' τὸ μουκίετο και να τὸ βάλῃ στην κουμπότρικὰ του. «Ψυχὴ μου νέος!» δε βεβαιούνταν να μὴ στοχαστῇ πολλὲς φορές ἡ Κούλια και να μελαγχολήσῃ μιὰ στιγμή μπροστά σταστὲο θίαμα. Μὰ πάλι, ὅταν ἐκεῖνος, φυλάγοντας τὴ στιγμή ξανά που δεν τὸν ἔβλεπε κανέναν, ἔφερνε πεταχτὰ τὸ λούλυδο στὰ χεῖλη του, οἰχνονας σύνορα κλεφτὴ ματιὰ στην κούλια, ἡ θλίψη στην καρδιά της Κούλας σκορπίζονταν, κάθε ἄλλο αἰσθημα εἶθونه μπροστά στη συγκίνηση ἀπὸ τὴ θερμὴ ἀφοσίωση τᾶγκηπηνέου.

Ἔτσι πέρασε ἡ ἄνοιξη στα παράθυρα της κούλιας και στὸ βελούχι ἀντίμερο της. Ἀχνη και ξέθωρη μπροστά στην παλιὰ δόξα μιὰ φορὰ, μὰ ὡς τόσο απ' τὸλόττελα καλὲς κι αὐτέρες, ἔλεγε ὁ Φωτιάδης Τυλιγάδας τσεπώνοντας τις δεκάρες τὸν δισκάλων, ἀπ' τὸλόττελα καλὸς κι ὁ δάσκαλος, στοχαζονταν απ' τὸ μπαλκόνι της κ' ἡ Κούλια. Μονάχα με τί τρόπο θὰ δοθῇ τὸ τέλος, να φύγῃ, να γλυτώσῃ ἀπὸ τὴν κούλια τᾶκροπόταμου. Τί γί-